

Ólafsfirði 13. október 2026

Umsögn um Frumvarp til laga um breytingu á lögum um framhaldsskóla (skipulag náms og námslok)

1. gr.

Á eftir 1. mgr. 16. gr. laganna kemur ný málsgrein, svohljóðandi:

Framhaldsskólapróf miðar m.a. að því markmiði að undirbúa nemendur undir þátttöku í atvinnulífi eða áframhaldandi nám á framhaldsskólastigi, svo sem með hagnýtu og starfstengdu námi sem skipulagt er í samstarfi við atvinnulíf og tekur mið af styrkleikum nemenda.

Ekki er neitt nýtt í þessari grein umfram það sem áður er skilgreint í lögum og námskrá. Vandinn felst ekki í því að þetta sé ekki ágætlega skilgreint og að skólar geti skipulagt nám til dæmis í samstarfi við atvinnulífið. Það er engin ástæða til að breyta lögum hvað þetta varðar heldur vinna frekar í samstarfi við atvinnulífið um að útfæra framhaldsskólabrautir sem eru eftirsóknarverðar. Líklegt má telja að um þetta þurfi að semja í kjarasamningum til þess að það beri árangur.

Atvinnulífið sjaldan viljað semja um að kjör starfsmanna batni við að hafa tiltekið framhaldsskólapróf. Fjölmarginn hefur verið reynt hér á landi í þessu samhengi og að við getum boðið upp á svona nám líkt og gerist í nágrannalöndum okkar. Eitt best heppnaða verkefni í þessu samhengi er nám Fisktækniskóla Íslands en nám þeirra er einmitt í góðu samstarfi við atvinnulífið.

Yfirleitt hefur framhaldsskólapróf haft það álit að þar séu tossar. Því hafa þessar brautir eftir stéttaskiptingu og skilgreint þá sem eru verri en hinir. Sjá rannsókn Berglindar Rósu Magnúsdóttur, prófessors sem hefur rannsakað ramhaldsskóla. Í sumum framhaldsskólum er nemandi settur á framhaldsskólabraut nái hann ekki grunngreinum í dönsku, íslensku, ensku og stærðfræði með B eða meira sem er þá 7 samkvæmt nýjum fyrirmælum um að gefa einkunnir í tölustöfum fremur en bókstöfum. Jafnvel bara út af einum áfanga. Þannig getur nemandi með ágætari einkunnir en er undir 7 í stærðfræði ekki komist á þá námsbraut sem hann vill heldur er settur á framhaldsskólabraut af því hann þarf bara einn áfanga á 1. þrepi til að ná hinum. Þá má minna á að einkunnin 5 gildir á 1. þrepi í framhaldsskóla til að komast á 2. þrep en ekki 7 eins og þá sem eru að byrja.

2. gr.

Á eftir 23. gr. laganna kemur ný grein, 23. gr. a, ásamt fyrirsögn, svohljóðandi:

Fjarnám.

Nám á framhaldsskólastigi skal að meginreglu skipulagt og stundað sem staðnám. Framhaldsskólum er þó heimilt að bjóða nám sem fer að hluta eða öllu leyti fram í fjarnámi, að því marki sem slíkt fyrirkomulag samræmist eðli, markmiðum og hæfniviðmiðum námsins.

Fjarnám skal fara fram samkvæmt aðalnámskrá framhaldsskóla, skólanámskrá og námsbrautarlýsingu skv. 1. mgr. 23. gr.

Ráðherra er heimilt að mæla nánar fyrir um fjarnám í reglugerð.

Tilgangur þessarar greinar er óljós en virðist vísa til þess að takmarka beri fjarnám án þess að taka tillit til þess hverjir eru fjarnámsnemendur og hvaða áhrif slík takmörkun hefði til lengri tíma.

Ástæður þess að nemendur velja fjarnám eru margar, hér eru nokkur skýr dæmi:

- Brotthvarfsnemendur sem koma nú fyrir inn í nám aftur en áður var en eru þá komin með skuldbindingar í lífinu þannig að þau geta ekki hætt atvinnu. Þó útskrift frestist um einhver ár þá er mikilvægara að mennta fólkið okkar en að hindra aðgang.
- Sjúklingar með andlega og líkamlega sjúkdóma. Þetta eru nemendur sem hafa átt í vanda með staðbundið nám vegna veikinda sinna.
- Íþróttafólk sem selt er í íþróttir til annarra landa eftir 10. bekk. Þessi atvinnumennska stendur yfir styttri eða lengri tíma. Það er mikilvægt að þessir einstaklingar komist í nám.
- Fátækt. Töluvert er um að forráðamenn hafi ekki fjárahagslegt bolmagn til að styðja nemendur til framhaldsskólanáms.

Auk þess er greinin ekki að skerpa nægilega vel á faglegum forsendum fjarnáms. Betra væri að segja: Fjarnám skal fara fram samkvæmt aðalnámskrá framhaldsskóla, skólanámskrá, námsbrautarlýsingu. Sama áfangalýsing, kennsluáætlun og námsmat skal vera fyrir áfanga hvort heldur námið er í fjarnámi eða staðnámi. Nemandi í fjarnámi skal njóta sömu stoðþjónustu og nemendur í staðnámi

Nemandi getur á hverjum tíma aðeins verið innritaður á námsbraut í einum framhaldsskóla. Óski innritaður nemandi eftir því að stunda hluta náms síns, þ.m.t. einstaka námsáfanga, við annan framhaldsskóla er það háð samþykki þess skóla sem nemandinn er innritaður í.

Þetta þarf að skerpa. Betra væri:

Hver nemandi í framhaldsskóla, bæði í stað- og fjarnámi skal vera innritaður í einn framhaldsskóla sem er hans heimaskóli. Sá skóli ber ábyrgð á námsframvindu, stoðþjónustu og öðru sem að nemandanum snýr. Framhaldsskóli getur óskað eftir því að nemandi fái að stunda fjarnám í öðrum framhaldsskóla eða nemandi sjálfur með samþykki heimaskóla.

Skýring:

Sumir nemendur útskrifast af fleiri en einni námsbraut því er ekki hægt að hafa námsbraut í eintölu hér.

Oftar en ekki er það heimaskóli nemanda sem beinir nemanda sínum í fjarnám. Ástæðurnar eru í megindráttum tvær:

Skóli er fámennur og getur ekki boðið upp á nægilega fjölbreytni náms og getur því verið í samstarfi við aðra framhaldsskóla til að tryggja þá fjölbreytni.

Fjárhaglega óhagkvæmar hópastærðir. Sérgreinar á 3. þrepi bera sig ekki fjárhagslega, hópur kannski skráður með 6-8 nemendur sem getur tekið 28 nemendur. Með samstarfi er hægt að spara fjármuni og safna nemendum saman í áfanga í einum skóla. Þetta á bæði við fjölmenna sem fámenna framhaldsskóla.

Betra er að framhaldsskóli geti óskað beint eftir námi í öðrum framhaldsskóla fyrir nemendur sína. Þannig gæti 6 manna hópur í einum skóla farið í fjarnám í öðrum en stoðþjónusta heimaskólans fylgst með að nám sé stundað og boðið aðstoð ef þarf.

Íhuga þarf vel kostnað nemandans við fjarnám og best væri ef það er ekki aukinn kostnaður heimaskóla við nemendur sem hann skráir í annan skóla. Framhaldsskólar hafa forðast þetta þar sem þeir vilja ekki sitja uppi með skráningagjöld. Í Samlandi, samstarfi skóla í dreifbýli, skrá áfangastjórar nemendur milli skólanna án aukakostnaðar fyrir nemanda. Skrái nemandi sig hins vegar sjálfur þarf hann að greiða þann kostnað.

Kostnaður nemanda fyrir fjarnám er gríðarlega mismunandi milli framhaldsskóla. Eðlilegt væri að nemandi greiddi sömu skólagjöld fyrir stað- og fjarnám.

Virðingarfyllst

Lára Stefánsdóttir
skólameistari